

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 22.

V Ljubljani, 15. novembra 1880.

Tečaj XX.

Enciklika.

(Dalje in konec.)

Toda ta reč je možu napravila nepriliko. Zakaj nekteri iz novega keršanskega družinstva, zavidajoči čeverstim vspehom in kreposti Metodovi, so zatožili nedolžnega pri Janezu VIII., nasledniku Hadrijanovem, da je sumljiv v veri in žali šego prededov, kateri so pri svetih opravilih rabili le edino greški ali latinski jezik. in nobenega drugzega ne. Tedaj papež, ves goreč za celoto vere in starega reda, pokliče Metoda v Rim, in velevala, da naj se krivde opraviči in očisti. On pa, kakor je bil vselej uren v podložnosti in zanašajoč se na spričevanje svoje vesti, ko je leta 880 stal pred Janezom, nekterimi škofi in mestnim duhovstvom, je lahko skazal, da je sam ohranil in druge pridno učil ravno tisto vero, katero je v pričo in s poterjenjem Hadrijana bil spoznal in s prisego poterdil na grobu apostolskega pervaka; kar pa tiče rabo slovenskega jezika pri svetih opravilih, da je to storil iz pravih vzrokov po pravu in po dopuščenji papeža Hadrijana, ter da temu sveto pismo ni nasproti. S to brambo se je tako rešil vsacega suma zadolženja, ter je papež v tej pravdi dobro razumel Metoda, in mu je rad poterdil njegovo nadškofovsko oblast in odpravo med Slovence. Verh tega je izvolil nekoliko škofov, katerim naj bode na čelu sam Metod, in kateri naj bi mu bili v pomoč v upravi keršanskih zadév, in poslal ga je na Moravsko s prav častnim priporočilnim pismom in prosto polnomočnostjo. Vse te zadeve je pozneje papež poterdil s pismom do Metoda, ko je namreč le-tá imel v novič prenašati zavidnost hudovoljnejev.

Zato je mirnega serca; s papežem in vso rimsko Cerkvijo v najtesnejši zvezi ljubezni in vere, še veliko bolj budno nadalje spolnoval na-

loženo sebi službo; in ni se dolgo čakalo na imenitni sad njegovega dela. Zakaj ko je zdajci boheemskega kneza Bořivoja sam, potem pa njegovo soprogo Ljudmilo po nekem mašniku h katoliški veri spreobernal, je kmalo dosegel, da se je keršansko ime v onem narodu razširilo na dolgo in široko. V ravno tistih časih je delal na to, da se je luč evangelija prinesla na Poljsko; in ko je prišel do srede Galicije, je v Levovu vstanovil škofijski sedež. Od ondod se je, po nekterih izročilih, obernal prav v Moskovo, ter postavil Kievski škofovski sedež. S temi gotovo nezvenljivimi lavorenenci se je vernil k svojim na Moravsko; in ker je čutil, da se mu bliža konec življenja, si je sam določil naslednika; potem je duhovne in ljudstvo v poslednjem poduku opominjal k čednosti, in ločil se je popolnoma mirno iz tega življenja, ktero mu je bilo pot v nebesa. — Kakor je Rim za Cirilom, tako je Moravija za umerlim Metodom žalovala, zgubljenega iskala, njegov pogreb častila na vse načine.

Spomin na te dogodbe, častitljivi Bratje, nam je kaj prijeten; in močno smo ginjeni, ko daleč nazaj pogledamo na sijajno véz slovenskih narodov, storjeno z naj boljšimi pričetki. Zakaj ta dva razširjavca keršanskega imena, o katerih smo govorili, sta sicer šla iz Carigrada k poganskim narodom; vendar pa se je moralo njuno poslanje od tega apostolskega Sedeža, središa katoliške edinosti, ali kar naravnost zapovedati, ali pa, kar se je več kot enkrat dogodilo, veljavno in sveto poterditi. In res, tukaj v mestu Rimu sta dala odgovor od sprejete službe, na grobih Petra in Pavla odgovorila se na pritožbe zarad vere, na ktero sta prisegla; tukaj sta prejela škofovsko posvečenje z oblastjo vred vstanoviti sveto vladu, s prideržanjem razlike v redih. Takrat tedaj se je bila dosegla raba slovenske besede v svetih obredih, in to leto se spolnuje deseto stoletje, odkar je papež Janez VIII. do moravskega kneza Svetopolka tako-le pisal: „*Slovenski jezik . . . , v katerem se Bogu glasi dolžna hvala, po pravici hvalimo, in vелеvamo, da v le-tem jeziku naj se Kristusa Gospoda Našega slava in dela oznanujejo. Tudi ni nič nasprotno zdravi veri ter nauku, ali maše peti v le-tem slovenskem jeziku, ali sveti evangelij ali božanske berila nove in stare zaveze dobro predstavljene in tolmačene brati, ali spevati vse druge dnevnice*“. To šego je čez dolgo časa poterdil Benedikt XIV. po apostolskem pismu od 25. avgusta l. 1754. — Rimski papeži pa, kolikorkrat so bili prošeni od knezov, kateri so gospodovali nad narodi, ki so bili po trudu Cirila in Metoda h keršanskemu obredu pripeljani, niso nikoli dopustili, da bi se pogrešala njih dobrotnost v pomoči, ljudoljubnost v nauku, dobrovoljnost v dajanji svetov, v vsih rečéh, kjer koli so mogli, bila je naj boljši volja. Pred drugimi pa so Rastislav, Svetopolk, Kocelj, sv. Ljudmila, Bogoris, po okoliščinah in času, skušali preizverstno ljubezen Naših prednikov.

Pa tudi s smertjo Cirila in Metoda očetovska skerb rimskih papežev

za slovenske narode ni zastala in ne odjenjala; temuč vedno se je jasno kazala v tem, da so branili pri njih svetost vere in varovali očitni blagor. In zares je Nikolaj I. iz mesta Rima poslal Bolgarom mašnikov, da so ljudstvo učili, in škofa Populonienskega in Portuenskega, da sta vravnala novo keršansko družbo; enako je na pogoste prepire Bulgarov o svetem pravu sam dajal ljubeznjive odgovore, v katerih še tisti, ki so Rimski Cerkvi manj prijazni, posebno previdnost hvalijo in spoštujejo. In po žalostni nesreči razkolstva gre Inocenciju III. hvala, da je Bulgare zopet spravil s katoliško Cerkvijo, Gregoriju IX., Inocenciju IV., Nikolaju IV., Evgeniju IV. pa, da so jih v milost sprave ohranili. — Ravno tako je znamenito sijala ljubezen Naših prednikov do Bošnjakov in Ercegovcev, ki so bili prekanjeni s kužnostjo napačnih misel, namreč Inocencija III. in Inocencija IV., ki sta jim zmoto iz serc rovala; Gregorija IX., Klemenca VI., Pija II., kateri so si prizadevali stopnje svete oblasti po unih okrajinah stalno vterditi. — Enako se ne smé misliti, da so majhen ali poslednji del svojih skerbi Inocencij III., Nikolaj IV., Benedikt XI., Klemen V. obračali na Serbe, od katerih so z naj večji previdnostjo odvrčali zvijače, ki so jim bile prekanjeno nastavljene, da bi se njih vera omajala. — Tudi Dalmatinci in Liburni so zarad stanovitnosti v veri in vzajemnih postrežb od Janeza X., od Gregorija VII., od Gregorija IX., od Urbana IV. prejemali posebno vgodnost, tehtne in slavne pohvale. — Poslednjič je veliko spominkov blagovolnosti Gregorija IX. in Klemenca XIV. tudi v Srijemski cerkvi, ki je bila v 6. stoletji po divjaškem navalu poterta, potem pa po bogoljubni prizadevnosti sv. Štefana I., ogerskega kralja, na novo vstanovljena.

Zato spoznamo, da smo dolžni Bogu hvalo, ker se Nam daje lepa prilika, postreči slovenskemu narodu in delati v njegovo občno korist zares ne z manjšo gorečnostjo, kot se je vidilo vsaki čas pri Naših prednikih. Na to imamo namreč oko vperto, to edino želimo, namreč vse moči natezati, da bi ljudstva slovenskega imena podučevalo večje število škofov in mašnikov; da se vterjujejo v spoznavanje prave vere, v pokorščini do prave Cerkve Jezusa Kristusa, in s skušnjo dan na dan bolj čutijo, kolika obilnost od naprav katoliške Cerkve pritoka v domače življenje in v vse stanove v državi. Zakaj one cerkve na-se obračajo naj več in največji Naših skerbí, in nič ni, kar bi močnejše želeli, kakor da bi mogli poskerbeti za njihovo korist in srečo, in da bi vse z neprestano vezjó edinosti imeli Seboj sklenjene, kar je največji in najboljši zveza blagra. Ostaja le, da Bog, ki je bogat z usmiljenjem, Naše predloge spremlja in početja srečne storí. Mi pa si pri njem zagovornika vzamemo Cirila in Metoda, učenika Slovenov, in nadjamo se, da kakor njuno češčenje hočemo razširiti, tako se bomo njunega nebeškega varstva vdeležili.

Torej vелеvamo, da odločeni dan 5. malega serpana, kterega je vstanočil Pij IX., srečnega spomina, bode stalen, in naj se dene v koledar rimske vesoljne Cerkve ter se obhaja vsako leto praznik ss. Cirila in Metoda z obredom manjšega dvojnika z dnevnicami in lastno mašo (cum ritu duplicis minoris, Officio et Missa propria), kakor je to sveti zbor za postavne obrede odóbril.

Vam vsim pa, častitljivi Bratje, vелеvamo, skerbite, da se to Naše pisanje okliče, in kar je v njem predpisano, ukažite spolnovati vsem iz svečeniškega reda, kteri obhajajo božjo službo po obredih rimske Cerkve, in to vsaki v svojih cerkvah, okrajinah, mestih, škofijah in po redovniških hišah. Slednjič hočemo, na vaš svet in spodbudovanje, naj se sploh moli in prosi k Cirilu in Metodu, da po svoji mogočni milosti pri Bogu po vsem Jutru keršansko Cerkev brani, katoličanom prosita stanovitnost, razkolnikom pa voljo, da se s pravo Cerkvijo spravijo in zedinijo.

To, kar je zgoraj pisano, zapovemo kot veljavno in terdno, ne da bi temu nasprotovale svetega papeža Pija V., Našega prehodnika, ali druge apostolske dane vstanove o obnovi Brevirja ali rimskega Misala, ali pravila in navade, tudi iz nepominljivih časov, ali kar koli bi bilo drugega protivnega.

Ko znamnje pa nebeških darov in ko zastavo Naše dobrovoljnosti vam, Častitljivi Bratje, in vsemu duhovstvu in ljudstvu, vsakemu izmed vas izročenemu, z vso ljubeznijo v Gospodu podelimo apostoljski blagoslov.

Dano v Rimu pri sv. Petru 30. kimovca 1880, Našega papeštva tretje leto.

Papež Leon XIII.

Dr. France Prešern.

L. 1838 je z „Illyr. Bl.“ tekmovali jela tudi nemška „Carniolia“, in v III. tečaju (1840 — 41) odgovarja v njej Nr. 59 Dr. Prešern svojim zabavljivcem po nemški:

Sonett.

„Nichts trägt an ihm des Dichtergeist's Gepräge,
Wie kommt“, fragt mancher, „dieser Mensch zum Singen,
Dem gar nichts in der Welt sonst will gelingen,
Der auch zu Allem, wie es scheint, zu träge;

Der Ruhm nicht sucht, der durch des Schicksals Schläge
Schon abgestumpft, wie konnt' er sich erschwingen
Zu Liebesreimen, die erträglich klingen?“

Wer sich darein nicht findet, der erwäge:

Wie nicht dem Schwan Gesang wird zugemuthet,
Wie er ein muthlos, stilles, stummes Wesen;
Doch singt er, wenn die Todeswunde blutet,

Wenn Dichten auch nicht mein Beruf gewesen;
Doch sang ich, als der Pfeil mich unvermuthet
Getroffen, von dem ich nicht kann genesen.